

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2536

รัฐบาลผสมกับการผสมรัฐบาล

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

ไม่มีช่วงเวลาไหนอีกแล้วที่ผมรู้สึกเห็นใจพลเอกชวลิต ยิ่งยุทธ์ เท้าในยามนี้ ใครต่อใครพากันประณามหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ที่โดดไปพบผู้นำพรรคฝ่ายค้านเมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 4 พฤศจิกายน 2536 ก่อนการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำพรรคฝ่ายค้านพากันกล่าวหาว่า พลเอกชวลิตหักหลังที่มีได้ลาออกจาก ตำแหน่งตามคำมั่นสัญญา พร้อมทั้งลำดับเหตุการณ์ว่า พลเอกชวลิตนัดให้ผู้นำฝ่ายค้านไปพบปะ สนทนา ณ บ้านอดีตประธานวุฒิสภา ในการพบปะตามวันเวลาดังกล่าว พลเอกชวลิตปรารถนา ถึงความเบื่อหน่ายในการทำงานร่วมกับรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เพราะการผลักดันนโยบายต่างๆ เป็นไปด้วยความเชื่องช้า และตกลงที่จะประกาศลาออกในรัฐสภาภายหลังจากที่การอภิปราย ไม่ไว้วางใจสุดสิ้นลงแล้ว ข้อตกลงดังกล่าวนี้มีนัยว่า พรรคความหวังใหม่จะย้ายฟากมาเข้าร่วมกับ ฝ่ายค้าน

แต่แล้วเมื่อการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรยุติลง รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยก็หาได้ลาออกจากตำแหน่งไม่ มีหน้าซ้ำการณียังปรากฏต่อมาว่า พลเอก ชวลิตรายงานเรื่องการพบปะผู้นำพรรคฝ่ายค้านให้นายกรัฐมนตรีทราบด้วย และนี่เองที่เป็นเหตุ ให้ผู้นำพรรคฝ่ายค้านพากันตบเท้าออกมาเปิดโปงและสาวไล่พฤติกรรมของพลเอกชวลิต บางคน ให้สัมภาษณ์ว่าถูกพลเอกชวลิตหลอกมา 3-4 ครั้งแล้ว

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเจอหมัดฮุกของผู้นำพรรคฝ่ายค้านเช่นนี้ ก็ออกมาปฏิเสธเป็นพัลวันว่า ตนมิได้เป็นผู้นัดพบผู้นำพรรคฝ่ายค้าน หากแต่ ร.ต.ท.วรรณ ชันชื้อ อดีตประธานวุฒิสภาเป็นผู้นัดหมาย อีกทั้งปฏิเสธด้วยว่า ตนมิได้ตกลงกับพรรคฝ่ายค้านว่า จะลาออกจากตำแหน่ง หากมีข้อตกลงเช่นนี้จริง เหตุใดฝ่ายค้านจึงอภิปรายโจมตีรัฐมนตรี มหาดไทยในสภาอย่างรุนแรง พร้อมทั้งอ้างอิงนายอำนาจ วีระวรรณ เป็นพยาน ซึ่งนายอำนาจ ให้การยืนยันหัวหน้าพรรคความหวังใหม่

ข้อมูลข่าวสารที่ว่า พลเอกชวลิตนัดพบผู้นำฝ่ายค้านดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความ ไม่พอใจอย่างสูงในหมู่ผู้นำพรรคประชาธิปไตย พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ เลขาธิการพรรค ถึงกับ

ออกมากดดันให้พลเอกชวลิตชี้แจงรายละเอียด ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์บางคนเสนอให้พลเอกชวลิตออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทย ซึ่ง ส.ส. พรรคเอกภาพบางคนก็ร่วมผสมโรงด้วย แต่ที่น่าประหลาดใจก็คือ เลขานุการพรรคชาติพัฒนาออกมาเสนอแนะให้ตั้งผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทยแทนพลเอกชวลิต

ท้ายที่สุด นายวีระ มุสิกพงศ์ เรียกร้องให้ ร.ต.ท.วรรณ ชันชื้อ ออกมาให้ถ้อยแถลงต่อสื่อมวลชนเกี่ยวกับรายละเอียดการปะทะระหว่างพลเอกชวลิตกับผู้นำฝ่ายค้านดังกล่าวนี้

ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์กำลังดำเนินการผลักดันหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ออกไปจากกระทรวงมหาดไทยอยู่นี้ ผมอดตั้งคำถามมิได้ว่า

เหตุใดผู้นำพรรคร่วมรัฐบาลจึงมีอาจพบผู้นำพรรคฝ่ายค้าน? การพบผู้นำพรรคฝ่ายค้านเป็นเรื่องผิดจริยธรรมหรืออะไร?

สังคมมนุษย์นานาเผ่าพันธุ์ล้วนมีบรรทัดฐานเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ระดับหนึ่ง ยิ่งสังคมนักเลงด้วยแล้ว การหักหลังเป็นเรื่องที่มีอาจยอมรับได้ ศาสนาทั้งปวงล้วนสอนสั่งให้สามีภรรยาซื่อสัตย์ต่อกัน และให้มนุษย์ยึดถือสุจริตธรรมเป็นที่ตั้ง

คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า ผู้นำพรรคร่วมรัฐบาลควรจะซื่อสัตย์ต่อกันเยี่ยงสามีหรือภรรยา ปฏิบัติต่อกันและกันหรือไม่?

การผสมรัฐบาลไม่เหมือนกับการแต่งงาน เพราะการแต่งงานมีเป้าหมายที่จะอยู่ร่วมกันจนแก่เฒ่า สามีและภรรยาจึงต้องมิวัตรปฏิบัติต่อกันเพื่อให้ชีวิตสมรสยืนยาว แต่การที่คู่สมรสจะอยู่กันยืดยาว จำเป็นต้องมีเป้าหมายแห่งชีวิตที่ไม่ขัดแย้งกัน

การผสมรัฐบาลเป็นการเสพสังวาสทางการเมืองเพียงชั่วคราว เพราะพรรคร่วมรัฐบาลทราบตั้งแต่ต้นว่า ชีวิตรัฐบาลผสมนั้นสั้น นอกจากนั้น ผู้นำพรรคร่วมรัฐบาลก็มีเป้าหมายแห่งชีวิตที่ขัดแย้งกัน เพราะต่างก็ต้องการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเหมือนกัน ไม่มีนักการเมืองคนใดไม่ต้องการเป็นรัฐมนตรีชั้นใด ย่อมไม่มีหัวหน้าพรรคการเมืองพรรคใดที่ไม่ต้องการเป็นนายกรัฐมนตรีชั้นนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ความหวาดระแวงซึ่งกันและกันจึงมีมาตั้งแต่ต้น

หากสังคมมีบรรทัดฐานเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ บรรทัดฐานดังกล่าวนี้ก็เป๋นตาซังที่ล่าเหยียด ตลอดเวลาที่รัฐบาลนายชวน หลีกภัย บริหารราชการแผ่นดิน ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้พบปะผู้นำพรรคฝ่ายค้านบางพรรคด้วย เพราะเหตุที่พรรคประชาธิปัตย์ไม่ไว้วางใจพรรคร่วมรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคพลังธรรม พรรคความหวังใหม่ และพรรคกิจสังคม จึงต้องหาทางหนีทีไล่เพื่อจะได้ไม่เปลืองพลังทางการเมืองในบั้นปลาย พรรคประชาธิปัตย์มีอาจปฏิเสธได้ว่า

ไม่เคย 'นอกใจ' พรรคร่วมรัฐบาล อย่างน้อยก็ได้เตรียมการที่จะนำพรรคเสรีธรรมและพรรคชาติไทยเข้าร่วมรัฐบาล พลันที่รัฐบาลมีปัญหาเกี่ยวกับพรรคกิจสังคม พรรคเสรีธรรมก็ถูกดึงเข้ามาแทนที่ ทั้งนี้เป็นที่คาดหมายต่อไปอีกว่า หากพรรคความหวังใหม่กลายเป็นหนามยอกอกรัฐบาล พรรคชาติไทยก็จะเข้ามาแทนที่เฉกเช่นเดียวกัน

ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ 'นอกใจ' พรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ พรรคประชาธิปัตย์กลับรู้สึกไม่พอใจที่พรรคกิจสังคมทำท่าจะ 'นอกใจ' รัฐบาล ดุจเดียวกับที่กำลังไม่พอใจที่พรรคความหวังใหม่ทำท่าจะหักหลัง คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า สิทธิในการ 'นอกใจ' เป็นเอกสิทธิ์ของพรรคการเมืองที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลกระนั้นหรือ? เหตุไฉนพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ จึงไม่มีความเสมอภาคในการมีสิทธิที่จะ 'นอกใจ' รัฐบาลบ้าง?

หากเรายึดถือบรรทัดฐานความซื่อสัตย์อย่างเคร่งครัด พรรคประชาธิปัตย์ก็ควรถูกประณามที่ปฏิบัติการ 'นอกใจ' พรรคร่วมรัฐบาล ดุจเดียวกับที่มีการประณามพรรคกิจสังคมและพรรคความหวังใหม่มาก่อนแล้ว

หากสังคมไม่ประณามพรรคประชาธิปัตย์ที่ปฏิบัติการ 'นอกใจ' พรรคร่วมรัฐบาล สังคมก็ไม่ควรประณามพรรคกิจสังคมและพรรคความหวังใหม่ด้วย จึงจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานความซื่อสัตย์เดียวกัน พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มิได้มีฝีมือและความสามารถยิ่งหย่อนไปกว่านายชวน หลีกภัย ผู้นำพรรคความหวังใหม่ก็ควรมีสิทธิพบบะผู้นำพรรคฝ่ายค้านเพื่อแสวงหาหนทางในการผสมพันธุรัฐสภา ดุจเดียวกับที่ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์กำลังใช้คณิตรัฐศาสตร์ในการกำหนดพันธุผสมใหม่

รัฐบาลผสมจะยังคงอยู่คู่สังคมการเมืองไทยต่อไปอีกนานแสนนาน ราษฎรคนไทยจะยังได้เห็นปฏิบัติการ 'นอกใจ' ของพรรคร่วมรัฐบาลต่อไป แต่การ 'นอกใจ' มิใช่พฤติกรรมเดียวของรัฐบาลผสมเท่านั้น การบิดแซงบิดขานเป็นพฤติกรรมอันโดดเด่นอีกประการหนึ่งด้วย ด้วยเหตุที่การผสมรัฐบาลเกิดขึ้นด้วยความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และมีได้มีอุดมการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดินร่วมกัน ความหวาดระแวงว่าพรรคร่วมรัฐบาลจะได้คะแนนนิยมทางการเมืองเหนือกว่ากัน ทำให้มีการเตะถ่วงโครงการของกันและกัน อันเป็นเหตุให้การแก้ไขปัญหาของชาติบ้านเมืองเป็นไปด้วยความเชื่องช้าและไม่ทันการณ์ มิหนำซ้ำยังทำให้ปัญหาทับทวีและซับซ้อนจนยากแก่การแก้ไขมากขึ้น

พรรคการเมืองต่างๆ ขาดฐานรากทางภูมิปัญญา ทำให้ไม่มีการศึกษาปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และตระเตรียมวิธีการแก้ปัญหา แม้พรรคการเมืองที่เก่าแก่ดังเช่นพรรคประชาธิปัตย์ก็หาได้มีฐานรากทางภูมิปัญญาไม่ การผสมรัฐบาลจึงเกิดขึ้นเพียงเพื่อยึดกุมอำนาจรัฐชั่วคราว โดยที่ไม่มีคำตอบสำหรับสังคมโดยส่วนรวมว่า จะยึดกุมอำนาจรัฐไป

เพื่ออะไร นอกเหนือไปจากชื่อเสียงวงศ์ตระกูลและช่องทางในการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจสำหรับตนเองและสมัครพรรคพวก

ด้วยเหตุที่พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลมิได้มองเห็นปัญหาของชาติร่วมกัน มิได้ยึดมั่นในยุทธศาสตร์การพัฒนาเดียวกัน และมิได้เลือกยุทธวิธีในการแก้ปัญหาชุดเดียวกัน พฤติกรรมของรัฐบาลผสมที่เกิดจากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ก็คือ การแบ่งพรรคแบ่งพวกอำนาจและอาณาจักรผลประโยชน์ของกันและกัน พรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลแต่ละพรรคจะมีอาณาจักรของตนเองในระบบราชการและในสังคมการเมือง โดยที่มีอำนาจตามกฎหมายในการบริหารและการกำหนดนโยบายตามที่เห็นสมควร หากพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลต่างเป็น 'เสือหิว' การแบ่งอาณาจักรผลประโยชน์กันเช่นนี้ก็ก่อการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจของแต่ละพรรค หากนายกรัฐมนตรี้และพรรคร่วมรัฐบาลทุกพรรคต่างยึดคติว่า 'ที่เอ็งเข้าไม่ว่า ที่ข้าเอ็งอย่าไว้วางใจ' การผสมรัฐบาลก็เป็นไปด้วยความสมานฉันท์ และพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลทุกพรรคต่างเปรมปรีดิ์กับส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่ดูดซับได้ แต่การบริหารราชการแผ่นดินในลักษณะนี้ ในไม่ช้าย่อมก่อให้เกิดปฏิกิริยาทั้งในระบบราชการและในประชาสังคม รัฐบาลผสมที่มุ่งแต่แสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจมีประพฤติกรรมประดุจหนึ่งการไต่บนเส้นลวด ซึ่งไม่ยากที่จะบาดเจ็บสาหัสจากการร่วงหล่นสู่พื้นดิน

หากพรรคร่วมรัฐบาลบางพรรคเป็น 'เสือหิว' แต่พรรคอื่น ๆ ยึดถือสุจริตธรรมเป็นที่มั่น การผสมรัฐบาลในลักษณะนี้ย่อมเป็นการเติมเชื้อเพลิงแห่งความหวาดระแวงให้ไหม้กระพือขึ้น การบริหารราชการแผ่นดินจะเห็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพราะทุกอย่างก้าวของ 'เสือหิว' จะถูกจับตามองด้วยความหวาดระแวง

ด้วยเหตุที่รัฐบาลผสมมิได้ตกลงในประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและยุทธวิธีในการแก้ปัญหา รัฐมนตรีแต่ละคนจึงมีช่องทางในการใช้อำนาจในการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจได้โดยง่าย การแบ่งปันผลประโยชน์มิได้จำกัดเฉพาะการแบ่งปันระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงการแบ่งปันระหว่างรัฐมนตรีภายในพรรคการเมืองเดียวกันด้วย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่าง 'มุ้ง' ต่างๆ ภายในพรรคการเมืองเดียวกันนั่นเอง ดังนั้น ปรากฏการณ์ที่รัฐมนตรีร่วมรัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายที่มีของใช้รัฐบาลจึงเกิดขึ้นในรัฐบาลนายชวน หลีกภัยนี้เอง

การที่รัฐบาลผสมมิได้กำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ตั้งแต่ต้น หากนายกรัฐมนตรี้และแกนนำของรัฐบาลเข้าไปก้าวก่ายการบริหารนโยบายของกระทรวงต่างๆ เมื่อไม่เห็นด้วยกับยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการแก้ปัญหาของรัฐมนตรี้ว่าการกระทรวงนั้นๆ ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลได้โดยง่าย และในหลาย

ต่อหลายกรณีก่อให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนและก้าวร้าวกัน อันเป็นการซ้ำเติมปัญหาของระบบราชการที่มีมากอยู่แล้ว

ประสบการณ์ในสังคมการเมืองไทยบ่งบอกว่า การผสมรัฐบาลนั้นต้องมีการ 'นอกใจ' และการบริหารรัฐบาลผสมให้มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องยากยิ่ง

แล้วเราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร ?